

Lietuvos Respublikos Seimo narių

INTERPELIACIJA

Lietuvos Respublikos energetikos ministrui

Dainiui Kreiviui

2022 m. rugsėjo 14 d.

Mes, žemiau pasirašiusieji Lietuvos Respublikos Seimo nariai, matydami besikaupiančias ir nesprendžiamas problemas, vykdydami savo konstitucinę pareigą vertinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir jos atskirų narių veiklą bei vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 61 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 219 straipsnio 1 dalimi, teikiame interpeliaciją Lietuvos Respublikos energetikos ministrui Dainiui Kreiviui ir reikalaujame atsakyti į šiuos klausimus:

1. Tebesitęsianti energetikos kainų krizė prasidėjo 2021 metų pirmajame pusmetyje. 2021 metų gruodį gamtinių dujų Europoje kaina pasiekė tuo metu rekordinį – 2000 eurų už 1000 kubinių metrų – lygį. Ar Lietuvos Respublikos Energetikos Ministerija (toliau – Energetikos ministerija) turėjo skaičiavimų ar projekcijų apie didėjančių dujų kainos įtaką elektros kainoms 2022 metams? Jeigu turėjo, kokios elektros kainos buvo projektuojamos periodui nuo 2022 metų liepos, kai turėjo prasidėti antrasis elektros tiekimo rinkos liberalizacijos etapas? Jeigu neturėjo, kaip ministerijoje buvo planuojamas antrasis rinkos liberalizacijos etapas ir jo pasekmės vartotojams?
2. Jūsų vadovaujama Energetikos ministerija pagal jai priskirtą kompetenciją formuoja valstybės politiką elektros energetikos sektoriuje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja, jos įgyvendinimą, reguliuoja elektros energijos gamybos, perdavimo, skirstymo, tiekimo, vartojimo ir prekybos elektros energija procesus bei užtikrina techniškai patikimą, kokybišką ir nepertraukiamą šalies vartotojų aprūpinimą elektros energija mažiausiomis sąnaudomis ir konkurencingomis kainomis. Kodėl elektros rinkos liberalizavimo procesas išslydo iš jūsų, kaip energetikos ministro, kontrolės? Kodėl adekvačiai neįvertinote vartotojų interesus galinčių neigiamai paveikti rizikų ir nenumatėte priemonių rizikoms valdyti? Kodėl Energetikos ministerija, reikšmingai pasikeitus situacijai energetikos sektoriuje, neperžiūrėjo kriterijų (tokių kaip savo elektros generacijos pajėgumų arba ilgalaikių tiesioginio elektros tiekimo sutarčių turėjimas, pakankamo likvidumo rodiklis, solidus finansinis užnugaris ir kt.) subjektams, siekiantiems tapti nepriklausomais tiekėjais, užtikrinant vartotojų interesus?
3. Jūsų teigimu, ministerijos atstovai kartą per mėnesį susitinka su nepriklausomų energijos tiekėjų atstovais. Kodėl, turėdamas išsamią informaciją apie nepriklausomo elektros energijos tiekėjo „Perlas Energija“ (toliau – Tiekėjas) nesugebėjimą tinkamai vykdyti savo įsipareigojimus, laiku nesiėmėte veiksmų, netgi priešingai – tiesiog leidote Tiekėjui priimti vienašališkus sprendimus dėl sutarčių keitimo, taip pat sprendimus dėl Tiekėjo veiklos stabdymo?
4. Pateikėte siūlymą kompensuoti skirtumą tarp garantinio ir visuomeninio tiekimo kainos tik buvusiems Tiekėjo klientams, o ne visiems klientams, kuriems taikomos garantinio elektros tiekimo sąlygos. Kaip tai suderinama su vartotojų lygiateisiškumo principu ir viešuoju interesu apskritai? Jeigu bus įrodytas pažeidimas, kaip bus kompensuojama žala vartotojams ir kam teks atsakomybė?
5. Padėtis Lietuvos elektros ir šilumos energetikoje yra kritiška. Svarstydami penkmečio ar net dešimtmečio planus, nepristatote jokių sprendimų ir veiksmų šiandienos problemoms spręsti. Pigių (hidroenergetikos, vėjo, saulės, biokuro/atliekų kogeneracijos) elektros generacijos pajėgumų akivaizdžiai nepakanka, esamų elektros jungčių su kaimyninėmis šalimis pralaidumas – per menkas. Esant tokiai nestabiliai situacijai ir Rusijai plėtojant energetinį karą prieš visą Europą, toliau palaikote įvykdytą mažmeninio elektros tiekimo liberalizaciją. Kokių konkrečių žingsnių imatės, kad elektros generacijos pajėgumai

Lietuvos Respublikos teritorijoje kaip įmanoma sparčiau didėtų? Kokių teisėkūros ir kitų iniciatyvų ėmėtės supaprastinti biurokratiniams reikalavimams, siekiant spartinti elektros generacijos gamybinių pajėgumų didinimą Lietuvos Respublikoje? Kokių veiksmų ėmėtės energijos išteklių kainoms stabilizuoti? Kada ir kokių Jūsų veiksmų dėka kainos vartotojams reikšmingai sumažės?

6. Dabartinė rinkos padėtis komponentų, reikalingų atsinaujinančių elektros jėgainių įrengimui yra labai įtempta, nes šių komponentų trūksta, jų tiekimas nėra užtikrintas. Kaip planuojate išspręsti komponentų, reikalingų atsinaujinančių elektros jėgainių įrengimui, stygiaus problemą?
7. Pasaulyje saulės elektrinių gamybos pikai yra sprendžiami didelius gamintojus tiesiog atjungiant piko generacijos valandomis. Tokiu būdu saulės elektrinės nerezervuoja tinklų pralaidumų ir galima statyti vėjo elektrines ant tų pačių linijų. O saulės elektrinių vystytojams atjungimai yra priimtini, nes kai būna generacijos perteklius, elektra vis tiek kainuoja pigiai. Kodėl 2022 metų gegužės 20 dieną, svarstant „proveržio paketą“, jūs asmeniškai pateikėte Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 13 straipsnio pakeitimą, kuriuo buvo uždėtas 2 GW limitas suminei saulės elektrinių galiai? Šis limitas būtų taikomas net ir hibridinėms elektrinėms, kai saulės elektrinės jungiamos į veikiančių arba jau suplanuotų vėjo jėgainių įvadus. Tokiu neatsakingu sprendimu praktiškai sustabdytas saulės elektrinių tolesnis plėtojimas, išskyrus mažas individualias ir bendruomenių saulės elektrines. Kaip šis sprendimas padeda spręsti pigios elektros trūkumą? Ar vietoj 2 GW ribojimo svarstėte pasaulyje naudojamą didelių gamintojų atjungimo piko generacijos metu galimybę?
8. 2022 metų vasarą vyko konkursas dėl atsinaujinančios energetikos plėtros rezervacijos. Deklaruotas siekis sudaryti žmonėms sąlygas plėtoti saulės elektrines. Tačiau rezultatai rodo, kad žmonės buvo nustumti į šalį tų vertelgų, kurie užsirezervavo galias turėdami tik vieną tikslą – brangiai jas perparduoti. Pats esate viešai pripažinęs, kad tokių spekuliacijos požymių esama. Kaip Jūs ir visa Energetikos ministerija prižiūrėjo procesą, kad jis būtų ir teisėtas, ir skaidrus, idant galias gautų tie, kurie ir nori, ir gali statyti saulės elektrines? Kaip konkrečiai užtikrinsite, kad visi 4GW pajėgumai neatiteks vien didiesiems gamintojams?
9. Dėl kokių priežasčių nepaisėte raginimų atidėti antrąjį liberalizavimo etapą ilgesniam laikotarpiui, nors liberalizavimo proceso trūkumai buvo matomi jau 2022 metų pavasarį? Visuomenei trūko informacijos, įmonių elektros kainodara buvo itin nestabili, neaiški ir kiekvieną savaitę sudaręs sutartį vartotojas būtų gavęs skirtingą fiksuotą kainą. Kodėl taip priešintės antrojo liberalizavimo etapo atidėjimui? Atsižvelgiant į dabartines geopolitines aplinkybes buvo aišku, jog nuobaudų už ES reglamento nevykdymą Europos Komisija Lietuvai nebūtų taikiusi. Ar nelaikote sprendimo neatidėti antrojo liberalizavimo etapo savo asmenine politine klaida?
10. Dėl kokių priežasčių iki šiol nepakeitėte reguliavimo, kuriuo elektrą viešajam tiekimui UAB „Ignitis“ privalo pirkti tik per Nord Pool biržą, todėl negali sudaryti tiesioginių elektros tiekimo sandorių su elektros gamintojais (nors nepriklausomi elektros tiekėjai tai gali daryti)? Kiek galimybė sudaryti tiesioginius sandorius, o ne vien pirkti per biržą, pakeistų visuomeninio tiekimo elektros kainą?
11. Neseniai pristatytame energijos ir energetikos taupymo plane valstybės įmonėms ir valstybės institucijoms siūlote taupyti darbuotojų sąskaita – leisti biudžetinių įstaigų, valstybės institucijų ir įmonių, kurios jau taiko nuotolinį darbą, darbuotojams nuotoliu dirbti penktadieniais ir pirmadieniais. Taip esą bus galima taupyti energijos išteklius. Tačiau darbuotojai, dirbdami nuotoliniu būdu, naudos daugiau elektros, šilumos energijos, šilto vandens savo namuose. Taigi, netaikant kompensavimo mechanizmų, taupymas vyks darbuotojų sąskaita. Kokias kompensacijų darbuotojams priemones, taip perkeliant darbo kaštus, jūs esate numatę?
12. Skelbėte, jog bus siekiama, kad įmonės elektros energiją pasigamintų pačios, kad jų gamybos kaštai būtų maži ir stabilūs, o prekės – konkurencingos. Savo planuose nurodote, kad šiam tikslui pasiekti siūlysite paskolas žemomis palūkanomis. Šiomis savaitėmis įmonės ėmė stabdyti gamybą – tai vyks ir toliau, nes gamybos kaštai jau daug kartų viršija gaunamas pajamas. Kokias konkrečias priemones planuojate gamybos ir

paslaugų sektoriui gelbėti, kad sustabdytumėte įmonių uždarymo, bankrotų ir darbuotojų atleidimo bangą?

13. 2021 m. Baltijos šalių biokuro rinkoje smarkiai išaugus biokuro kainoms (per metus – beveik 2 kartus), į jus kreipėsi Seimo opozicijos atstovai su raginimais imtis žingsnių, kad kaina biokuro rinkoje bent jau stabilizuotųsi. Buvote raginamas pasitelkti Valstybinę miškų urėdiją ir kitus valstybei prienamus išteklius, siekiant didinti pasiūlą ir užtikrinti ilgalaikio tiekimo į rinką sutartis. Kokių veiksmų ėmėtės per šiuos metus? Įvertinkite savo indėlį siekiant biokuro kainos pokyčio per metus (nuo 2021 metų rugsėjo).
14. Kokių priemonių ėmėtės, kad Lietuva turėtų europinio lygio garantijas tuo atveju, jeigu nutrūktų elektros tiekimas iš importuojančių valstybių, joms priėmus savo rinkoms palankius, bet mums nenaudingus sprendimus dėl elektros tiekimo?
15. Kokių veiksmų ėmėtės, kad Nord Pool biržos algoritmas, būtų pakoreguotas/pakeistas atsižvelgiant į Baltijos regiono specifiką, įskaitant tai, kad mūsų gamintojų, kurie gali pasiūlyti mažesnę kainą, siūlymai nebūtų atmetami (dėl vadinamojo paradokso)? Kokių konkrečių veiksmų ketinate imtis (ir ar ketinate) kartu su reguliuotojais, kad iki elektros tinklo sinchronizavimo pabaigos visos trys Baltijos šalių prekybos zonos būtų sujungtos į vieną?
16. Skirtingos Europos Sąjungos šalys veikdamos kartu ar atskirai ieško ir taiko įvairius sprendimus energetikos krizės valdymui (subsидijos, kainų lubos, dotacijos, mokesčių peržiūrėjimas, kitos įvairios laikinos ir pastovios priemonės, skirtos sumažinti kylančių energijos išteklių kainų šoką vartotojams ir verslui). Kokios priežastys nulėmė, kad anksčiau nesiėmėte veiksmų ir neinicijavote bendro Europos Sąjungos veiksmų plano energetinei krizei spręsti? Kiek toks delsimas kainavo Lietuvos vartotojams ir verslui?
17. Praeitoje kadencijoje buvo patvirtintas skatinamųjų aukcionų vystymo planas, kuomet turėjo būti sudaromi vadinami (contract for difference) kontraktai 2,5 TWh elektros energijos kiekiui (apie 700 MW vėjo elektrinių). Šie kiekiai turėjo būti išdalinti per 4 etapus. Po pirmo etapo, buvo nuspręsta, kad nebereikia aukcionų, nes neva šiuo metu yra vystoma elektrinių, kurios turėtų pagaminti užtektiną elektros kiekį (numatytas kiekis 5 TWh energijos). T.y. valstybė praleido progą už 40-50 EUR/MWh užsitikrinti daug pigios elektros energijos 12 metų į priekį. Praėjusios vyriausybės sudarytas tvarkaraštis aukcionams nustatytas LR Vyriausybės 2019 m. spalio 9 d. nutarimu Nr. 1044 „Dėl elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių skatinimo kvotų paskirstymo 2020–2022 metams tvarkaraščio patvirtinimo“. Kodėl valstybė praleido progą už 40-50 EUR/MWh užsitikrinti daug pigios elektros energijos 12 metų į priekį? Kokiais skaičiavimais remdamiesi nusprendėte atsisakyti dar praėjusios Vyriausybės priimto atsinaujinančios energetikos proveržio plano? Kokių argumentų, be jau visiems matomų politinių motyvų, vedamas priėmėte šį sprendimą, taip savo veiksmais prisidedamas prie šiandieninės energetikos krizės?
18. Šiuo metu yra sustabdytas visų saulės elektrinių vystymas. Nuo balandžio mėnesio Valstybinė energetikos reguliavimo tarnyba nebeišduoda plėtros leidimų, sustojęs elektrinių projektavimas ir vystymas. Tai reiškia, kad tos saulės elektrinės, kurios galėjo stovėti 2023 metais, geriausiu atveju, persikels į 2024 metus. Kas, kada, kokių pagrindu ir kodėl priėmė šį sprendimą? Ar jis yra įformintas ir su juo galima susipažinti ar buvo vadovaujama telefoninės teisės metodais?
19. Energetikos ministerija kartu su ministru nuosekliai blogina gaminančių vartotojų sąlygas. Verslui praktiškai gaminančių vartotojų tarifą padaryti tokį patį kaip vartotojo. Privatiems klientams įvedė tarifą, kur pasinaudojimas tinklais padidėjo nuo 4,4 iki 6,4 ct/kwh. Šioje kadencijoje gaminančių vartotojų sąlygos tik bloginamos ir vieninteliis dalykas skatinantis investicijas yra didelės elektros kainos. Vyriausybė savo mokesčiais veiksmais šią plėtrą tik stabdo. Kokiais motyvais remdamasi Vyriausybė šiuo kriziniu laikotarpiu nuosekliai blogina gaminančių vartotojų sąlygas? Kaip tai dera su Jūsų žadamu proveržiu atsinaujinančios energetikos sektoriuje?
20. Koks gaminančių vartotojų skaičius yra prognozuojamas 2030 m.? Ar ministerija įvertino, koks yra tokių vartotojų prisijungimui prie skirstomųjų tinklų tenkinti reikalingas skirstomųjų tinklų modernizacijos planas ir investicijų poreikis? Ar manote, kad gaminantys vartotojai turėtų savo asmeniniais resursais finansuoti elektros tinklų

modernizaciją, turint omeny, kad tinklų modernizacija yra iš dalies finansuojama jų mokamos elektros kainos dalimi?

21. Vienas iš proveržio paketo tikslų buvo užtikrinti palankų visuomenės požiūrį į vėjo jėgainių plėtrą bei užtikrinti, kad tose teritorijose, kuriose vystomos jėgainės, visuomenei būtų kompensuotas galimas neigiamas poveikis nustatant gamybos įmoką, skirtą teritorijų ekonominiam socialiniam vystymui. Pakete nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuriuo numatoma, kad gamybos įmoka mokės tik tiek vystytojai, kurie gaus leidimą gaminti elektros energiją po 2023 m. liepos m. 1 d. Kaip toks teisinis reguliavimas padeda įgyvendinti minėtus tikslus?
22. Ar galite patvirtinti, kad IGNITIS priėmė sprendimą savo ne buitiniams klientams pakeisti sąlygas iš fiksuotų kainų į nefiksuotas? Kaip vertinate tokį sprendimą? Jeigu nepritariate, kokių priemonių ėmėtės tokio sprendimo išvengti?
23. Lietuvos verslo konkurencingumas dėl energetinės krizės sparčiai mažėja. Dėl šios priežasties visų dydžių įmonės savo darbuotojus įspėja apie galimus atleidimus, o kai kurios jau mažina darbuotojų skaičių. Ar Energetikos ministerijoje yra ruošiami planai (o jeigu ne – tai kodėl) dėl galimybės taikyti įvairias draudimo (hedging) formas verslui?

Eugenijus Sabutis

Aušrinė Norkienė

Kęstutis Mažeika

Lukas Savickas

Jonas Pinskus

Aidas Gedvilas

Vaida Giraitytė-Juškevičienė

Orinta Leiputė

Algirdas Sysas

Tomas Bičiūnas

Linas Jonauskas

Vigilijus Jukna

Julius Sabatauskas

Stasys Tumėnas

Mindaugas Puidokas

Giedrius Surplys

Deividas Labanavičius

Algimantas Dumbrava

Arvydas Nekrošius
Ligita Girskienė
Asta Kubilienė
Rimantė Šalaševičiūtė
Guoda Burokienė
Agnė Širinskienė
Jonas Jarutis
Rita Tamašunienė
Česlav Olševski
Laima Nagienė
Algirdas Butkevičius
Gintautas Kindurys
Rūta Miliūtė
Vytautas Bakas
Beata Petkevič
Vilija Targamadzė
Ieva Kačinskaitė-Urbonienė
Zenonas Streikus
Domas Griškevičius
Tomas Tomilinas
Rima Baškienė
Linas Kukuraitis
Vidmantas Kanopa
Zigmantas Balčytis
Kęstutis Vilkauskas
Saulius Skvernelis
Viktoras Fiodorovas

Andrius Mazuronis

Gintautas Paluckas

Rasa Budbergytė

Algirdas Stončaitis

Laima Mogenienė

Petras Gražulis

Valius Ažuolas

Aurelijus Veryga

Juozas Varžgalys

Antanas Vinkus

Dainius Kepenis

Eugenijus Jovaiša

Dainius Gaižauskas

Robertas Šarknickas

Remigijus Žemaitaitis

Andrius Palionis

Liudas Jonaitis